

UIT HEUSDENHOUTS HISTORIE.... deel 4

In samenwerking met Heemkundekring Paulus van Daesdonck

Heusdenhout is niet van gisteren. Trouwens ook niet van eergisteren, maar veel en veel ouder. Maar hoe oud is Heusdenhout dan wel? Nou, dat ligt er aan wie je deze vraag laat beantwoorden.

- Vraag je het aan de gemeente Breda, dan zal het antwoord zijn: 'Die wijk is veertig jaar oud'.
- Vraag je het een historicus, een geschiedkundige, dan zal het jaartal overeenkomen met dat van het oudste document waarop hij (of zij) de naam Heusdenhout heeft aangetroffen. Dat hoeft niet altijd de naam te zijn, zoals deze nu wordt gespeld. In de loop der jaren kan de naam immers gewijzigd zijn. Voor Heusdenhout is dat inderdaad het geval. In oude geschriften kom je voor de naam Heusdenhout diverse schrijfwijzen tegen, zoals Hosenhout, Hoesenhout, Hoesennout, Huezenhout, Husenhout en Heusenhout. Er zijn ook versies met 'dt' aan het eind.
- Stel je de vraag aan een archeoloog, dan zal deze ter plekke op zoek gaan naar de eerste sporen van menselijke bewoning. Via wetenschappelijke bepaling van de leeftijd van gevonden voorwerpen of andere restanten wordt dan de periode van 'het ontstaan' bekend.
- De vraag kan ook worden voorgelegd aan een geoloog. Deze gaat na, via welke geologische processen het gebied is ontstaan en hoe lang dat geleden is.

Voor de diverse plaatsen op de zandgronden in de omgeving van Heusdenhout zal het antwoord van de archeoloog weinig verschil geven. Dat geldt ook voor het antwoord van de geoloog.

Richten we ons wat de leeftijd van Heusdenhout betreft op het antwoord van de historicus, dan is het jaar 1280 van belang. Uit dat jaar schijnt de -tot nu toe bekende- eerste vermelding te zijn.

In het Begijnhof Cijnsregister uit 1427 lezen we:

{Jacob Ysaac ende Wouter van Hosenhout, scepen in Breda, kennen dat jonfrou Heylwy van der Voert gaf in rechter aelmoesen sinte Kathelinen des Begijnhoofs tot Breda, XXI schellingen ende VII penningen groten erfchijns payments, te betalen alle iare op sinte Mertensdach in den winter, dien si bewijsde op een stuc ackerlants ende op een stuc beemds, dat beide gheleghen is bi Lijndonc, gheheiten Blintscote. Welc goede joncfrou Heilwy voirscreven uutghegheven heeft voir dien erfchijns Heinric van den Venne, na inhouden der scepenbrieve/ van Breda/, die daerof siin. Dit gheschiede in den jare M IIIe ende VIII, des anderdaeghs na sinte Leonaertsdach (7 november 1308). Dit pant besit nu.}

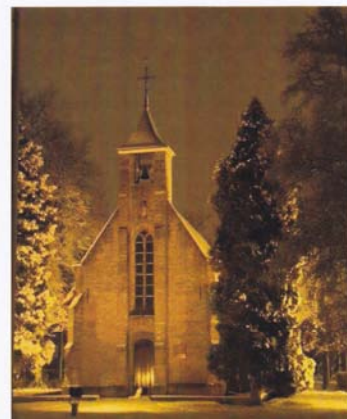
De naam Hosenhout zal dus zeker ouder zijn dan 1280 omdat er al een -volwassen- persoon met die naam schepen (wethouder) is in 1308. Hij zal vast niet de eerste bewoner van Hosenhout geweest zijn.

Geschreven documenten uit die jaren zijn zeldzaam. Hoewel de drukunst al heel oud is, komt de ontwikkeling daarvan in onze streken pas goed op gang na het jaar 1500. Daarnaast waren lang niet alle mensen de schrijfkunst machtig. Alleen bij transacties en belangrijke gebeurtenissen werden er oorkonden opgemaakt. Door branden, onzorgvuldig beheer en oorlogshandelingen is lang niet alles bewaard gebleven.

Zoals vele andere gemeenten kende de gemeente Ginneken en Bavel: kerkdorpen, kapeldorpen en buurtschappen. Tot de eerste categorie, de kerkdorpen, behoren Bavel, Ginneken en Ulvenhout.

Tot de kapeldorpen kunnen we rekenen Galder, Heusdenhout en Strijbeek. Buurtschappen zijn er in die vroegere gemeente meer, zoals Bolberg, Couwelaar, Lijndonk, Notsel, Tervoort, enz.

De kapel van Heusdenhout, toegewijd aan de H. Anna, is ook al op jaren. Wanneer deze is gebouwd is niet precies bekend. Wel weten we dat de aartsdeken van Kempenland in 1518 toestemming geeft om in de kapel de H. Mis op te dragen. Een dekenaat, waaronder alle parochies in een afgebakende regio vallen, besloeg in die tijd een groter gebied dan nu. Het dekenaat Kempenland, waartoe de parochie van Ginneken met de kapel van Heusdenhout behoorde, viel onder het Bisdom Luik. Vóór dat jaar, 1518, moet dus de kapel gebouwd zijn. De kapel kent een bewogen geschiedenis, die zeker nog een keer aan de orde komt. Thans is de kapel weer voor het oorspronkelijke doel in gebruik.

Een vaste waarde in Heusdenhout. In de loop der eeuwen voor allerlei doeleinden gebruikt, nu terug bij de oorsprong.

Heusdenhout was een voornamelijk agrarische gemeenschap. In oude kranten is dat terug te vinden. Met regelmaat zien we daarin advertenties voor de verkoop van percelen akkerland en gebouwen. Onderstaande advertentie komt uit de Oprechte Haarlemse Courant van 25 aug. 1801.

mede ieder afzonderlyk te koop, aares by de makelaars J. van de Venne, en J. van der Venne, te Breda.
* Te Haer ofte wel uit de hand te koop: Bene aangenaame en binnen korte Jaaren geheel nieuw gemuurde BUITENPLAATS, gelegen te Heusdenhout, een klein uur gaans van Breda, bestaande in een Heeren-Huizinge, voorzien van vercheide fraaije en wel geconditioneerde Beneden- en Boven-Kamers, Keukens met de nodige Fournaizen, Keiders, en andere Gerieflykheden, benevens eene fraaije en welsangelegde Binnen- en Buiten-Tuin, beplant met exquisite Vruchtboomen, Stallinge voor vier Paarden, Remises &c. — Alsmede, eene daaraan en by malkander gelegeen STEEDE, met Boeren-Wooning, voorzien van Kamers, spacieuse Stalling, Schuur &c., en meer dan 10 Buindersen half ZAAL- en WEILAND &c., te bevrugen by P. R. Thyffant, te Breda. NB. De Heeren-Huizinge kan terflint, en de Steede en Landeryen half Maart 1801 worden afvaard.
* Te Breda te koop: Boven- en Neermaryke, welbekannte, herse en derke BIERBROUWERY, met de-zelfs Huizinge.

In de Bredasche Courant van 2 juni 1821 worden onderstaande percelen aangeboden:

staau.
Zevende Koop. Een perceel **ZAAILAND**, groot ongeveer een Buinder, gelegen te **Heusdenhout**, onder Ginneken, in de Hifning, oost en noord W. van Riel, zuid de Heide en west Jan Baptist Oomen. In gebruik bij C. van Raak tot 11 November 1822.
Achtste Koop. Een perceel **SCHAARBOSCH**, ongeveer groot 300 Roeden, gelegen te **Heusdenhout**, onder Ginneken, oost W. van Riel en de Heide, zuid de Heide, west Jan Anssens, en noord Jacobus Maas en Jacobus Oome. Dadelijk te aanvaarden.
 De eerste ztdag op Dingsdag den 19 Junij
 En de laatste op Dingsdag den 3 Julij.
 Beiden dezes Jaars 1821.
 Nadere Informatien zijn, deze aangaande, te bekomen ten Kantore van opgenoemden Notaris.
N.B. Bel. ter gelegenheid der *Bredasche Kermis*

Het is in die advertenties gebruikelijk om naast de weg of straat waaraan de koop is gelegen ook de namen te noemen van de eigenaars (of huurders?) van de naastgelegen percelen. In diverse advertenties over percelen te staan overigens straatnamen die nu niet meer voorkomen. Een interessant onderwerp voor nader onderzoek door de werkgroep.

... Iemand bekwaam en geneegen tot de waarneming der vacante **SCHOOLMEESTERS-PLAATS** van Heusdenhout-Capel, Gehuik van Ginneken, by Breda, op een jaarlyks-TRACTEMENT van 150 GULDENS, vrye Wooning en verdere Emolumenten, adre- seeren zich met behoorlyke bewyzen van goed gedrag en bekwaamheid aan de President of ter Secretarjate van Ginneken, voor of op den 24 Juny, 1805.
Heusdenhout, in Coll. 8 Mai, 1805. *Tot Ordonn. van 't Gemeente-Bestuur van Ginneken en Bavel.*
J. A. VAN OPSTALL, Secretaris.

In de bovenstaande Oprechte Haarlemse Courant vinden we op 18 mei 1805 een advertentie waarin een vacature voor schoolmeester te Heusdenhout-Capel kenbaar wordt gemaakt. Het jaarsalaris is 150 gulden. De Annakapel is jarenlang als schooltje in gebruik geweest.

Natuurlijk gebeurde er wel eens wat in dat oude Heusdenhout. In het Algemeen Handelsblad van 23 november 1884 treffen we een bericht aan over een brand. Er bestaan vermoedens over de mogelijke dader M.

te schaffen.
 Ik Te **Heusdenhout**, onder Ginneken, ontstond in den voormiddag van 10 dezer brand, ten gevolge waarvan twee aan elkander gelegen arbeiderswoningen geheel in de asch werden gelegd.
 Verschillende oorzaken hebben er toe geleid, om den 61-juligen eigenaar dier woningen, M. genaamd, door vier eere dier woningen werd bewoond, van kwaadwilligheid te verdenken. Of die verdenking gegroond is, wat de bevoegde rechter hebben uit te maken, want dat deze zich die zaak te ft aange- trokken is hierdoor gebleken, dat M. Maandag 11, nabst door den waer- tmeester der maréchaussée P. De Vogel nog eerst een onderzoek was ingesteld, ge- vangen genomen en naar het huis van arrest te Breda is overgebracht.
 Als bewijs, dat hierbij werkelijk menschenlevens in gevaar waren, kan nog dienen, dat de vrouw van G., die de andere woning in huur had, eerst voor seer korten tijd was befallen, toen boven de bed- stede, waarin ze lag, de brand uitbrak, zoodat ze met haar zuigeling naar de bureu is moeten over- gebracht worden, 'geen gelukkig nog tijdig heeft kunnen plaats hebben. Ofschoon het als uitgemaakt kan worden beschouwd, dat de brand bij G. niet is ontstaan, laat zich dit hierdoor verklaren, dat beide woningen een gemeenschappelijken solder had- den, waarop men hoel had geborgen, en nu de brand juist op dat gedeelte van dien solder ontstond, waaronder bedoelde bedstede was geplaatst.
 (B. C.)

In de onderstaande Noord Brabander van 14 januari 1832 worden gegevens verstrekt over de ligging van militairen. In 1830 had immers de Belgische Opstand plaats, de aanleiding tot de afscheiding van de Zuidelijke Nederlanden en het ontstaan van België. België werd de vijand. Noord Brabant werd grensgebied en ook hier in Heusdenhout werden soldaten gelegerd.

en Gastel.
 Het hoofdkwartier der 2de brigade te Breda, de jagers van *van Dam* te Ginneken, het 1ste batt. der 2de afd. Zuid-Hollandsche schutterij (de *Rotterdamers*) te Lage- zwaluw, het 2de batt. der 1ste afd. Geldersche schutterij en twee batt. der 5de afd. inf. te Gilze, Roogendaal, Bavel, Dorst, Prinsenhage, Teteringen en Terheiden.
 De batterij n°. 6 en de divisie reserve-park n°. 2 te Prinsenhage en **Heusdenhout**.
 Het hoofdkwartier der 2de divisie te Tilburg.
 Het hoofdkwartier der 1ste brigade van dezelfde divisie insgelijks Tilburg, het 1ste en 2de batt. der 42de afd. inf. te Waalwijk en de dorpen tusschen Waalwijk, Oia-

Op het kaartje hieronder ziet u de duidelijke grenslijn na de afsplitsing van België. Door de autoritaire regeerstijl van Koning Willem I en omdat de belangrijkste posten naar personen in de Noordelijke Nederlanden gingen, voelden de Belgen zich achtergesteld. De Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden waren overigens pas in 1815 samengevoegd.

U ziet, Heusdenhout gaat al heel wat eeuwen mee.
 Voor aanvullingen en reacties op dit artikel -of informatie en foto's over andere onderwerpen uit de historie van Heusdenhout- houdt zich aanbevolen:

Werkgroep Heusdenhouts Historie

Bel gerust 076 5810024 of reageer per e-mail naar nieuws@heusdenhout.nl